

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง นัยยะในการสอบสวน ที่เกิดจากการใช้สิทธิของผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีอาญา : ศึกษากรณีพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งสาระสำคัญของหัวข้อในการศึกษาดังนี้

1.แนวคิดเรื่องสิทธิของผู้ต้องหา

- ความหมายของ สิทธิ
- วิวัฒนาการเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพ
- หลักเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา Miranda Rule
- การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทย
- หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 - การให้ความช่วยเหลือจากรัฐด้านทนายความ
 - หลักประกันสิทธิที่จะมีผู้ช่วยด้วยในขณะที่ถูกสอบสวน

2.แนวคิดเรื่องการสอบสวน

- ความหมายของการสอบสวน
- ความสำคัญของการสอบสวน
- ความหมายของพนักงานสอบสวน

3.รูปแบบกระบวนการยุติธรรม

- รูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)
- รูปแบบนิติธรรม (Due Process Model)

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดเรื่องสิทธิของผู้ต้องหา

1.1 ความหมายของสิทธิ

สิทธิ (Right) หมายถึง สิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือกำหนดขึ้นโดยกฎหมายให้ได้รับประโยชน์ และมนุษย์เป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดมาบังคับได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประเภทใดไม่มีการบังคับว่าต้องใช้สิทธินั้นเสมอไป จะใช้หรือไม่ใช้

สิทธิที่ตนเองมีอยู่ย่อมเป็นไปตามความสมัครใจของผู้มีสิทธิดังกล่าว และไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมายหรือต้องรับโทษแต่ประการใด (สกล สกสเดช, 2540:25-26)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538:6)

1.2 วิวัฒนาการเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพยุคกำเนิดคำประกาศสิทธิมนุษยชน และพลเมือง ค.ศ.1789 ของประเทศฝรั่งเศส

หากพิจารณาถึงวิวัฒนาการสภาพการรับรองสิทธิเสรีภาพของประเทศฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่า ในช่วงศตวรรษที่ 18 ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางปัญญา ทำให้ชาวฝรั่งเศสเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพมากขึ้น จากเดิมที่สิทธิเสรีภาพของชาวฝรั่งเศสมีอยู่อย่างจำกัดหรือแทบจะไม่มีเลย จนกระทั่งเมื่อเกิดการปฏิวัติครั้งใหญ่ ค.ศ.1789 (The French Revolution) ซึ่งนำไปสู่การประกาศคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 สิทธิเสรีภาพของชาวฝรั่งเศสจึงได้รับการรับรองและคุ้มครองเพิ่มมากขึ้น (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2545:101)

ซึ่งก่อนการปฏิวัติครั้งใหญ่ของฝรั่งเศส ค.ศ.1789 สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของฝรั่งเศส ต้องเผชิญกับนัยยะมากมาย กล่าวคือ เดิมฝรั่งเศสมีระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองรัฐ และมีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองจึงถูกจำกัด ความเหลื่อมล้ำทางสถานะ เศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ประกอบกับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของนักปราชญ์ในยุคนั้น การปฏิวัติครั้งใหญ่ของฝรั่งเศสจึงเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1789 ถือเป็น การปฏิบัติเพื่อประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ก่อให้เกิดแนวคิดจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง และมีการบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน นำไปสู่การจัดทำ คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 (La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen) ซึ่งเป็นเอกสาร และหลักทางการเมืองสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งในการปฏิวัติฝรั่งเศสและของประชาคมโลก และเป็นต้นแบบเป็นคำสอน และหลักการทางการเมืองสมัยใหม่ ทำให้ประเทศฝรั่งเศสได้ชื่อว่าเป็นประเทศแห่งสิทธิมนุษยชนมาจนถึงทุกวันนี้

1.3 Miranda Rule หลักเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักการสำคัญ ในอันที่จะคุ้มครองความเป็นธรรม จากการสอบถามปากคำของผู้ต้องสงสัยที่ถูกตำรวจควบคุมตัว (Custodian Interrogation) โดยกำหนดให้บุคคลผู้ต้องสงสัยในคดีอาญาเช่นว่านั้น มีสิทธิได้รับคำปรึกษาจากทนายความ ขณะถูกควบคุมตัว และมีสิทธิปฏิเสธต่อคำให้การอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองได้ ดังปรากฏรายละเอียดตามคำพิพากษาศาลสูงสหรัฐอเมริกา ในคดี *Miranda v. Arizona* เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ.1966 สรุปหลักการสำคัญว่า “ก่อนที่จะทำการสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งให้บุคคลผู้ต้องสงสัยในคดีอาญาทราบว่า ผู้ที่ต้องสงสัยนั้นๆ มีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถาม หรือกล่าวคำใดๆ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การฟ้องร้องคดี บุคคลผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายในระหว่างถูกสอบสวน หรือในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยไม่อาจที่จะหาทนายสำหรับตนเองได้ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากผู้หนึ่งผู้ใด ในการแต่งตั้งทนายให้ตามประสงค์ของผู้ต้องสงสัย” (ประเสริฐเมฆมณี, 2523:306) จากคดีดังกล่าวข้างต้น เป็นมาตรการการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ผู้ต้องหาทราบอย่างละเอียดก่อนที่จะถูกจับถือเป็นมาตรการที่รู้จักกันในชื่อ “หลักมิแรนดา” (Miranda Rule) โดยเป็นการตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ในมาตรา 5 (Fifth Amendment) ที่บัญญัติห้ามมิให้บังคับให้ผู้ใดเป็นพยานปรักปรำตนเองในคดีอาญา (No person shall be compelled to be a witness against himself)

สาเหตุที่ศาลสูงที่สุดกำหนดหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องแจ้งสิทธิแก่ผู้ที่ถูกควบคุมตัวไว้มากเช่นนั้น ก็เพราะศาลสูงที่สุดเกรงว่าผู้ต้องสงสัยที่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะอยู่ภายใต้ความกดดันที่จะต้องให้การปรักปรำตนเอง หากมิได้มีการกำหนดมาตรการป้องกันเอาไว้ล่วงหน้า เนื่องจากการสอบสวนภายใต้การควบคุม (In-Custody Interrogation) เป็นมาตรการที่มีลักษณะกดดันอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว บรรยากาศเช่นนั้น จะทำให้สภาวะจิตใจของผู้ต้องสงสัยที่ต่อต้านลดน้อยลงไป และสภาพบังคับที่จะให้เขาพูดออกไปต่างๆ ที่เขาจะไม่ทำเช่นนั้น หากเขาอยู่อย่างอิสระ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2541:135-136)

หลักดังกล่าวนี้มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่โต้แย้ง โดยฝ่ายที่โต้แย้งมองว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 5 มุ่งหมายที่จะคุ้มครองการใช้มาตรการใดๆ ที่จะไปบังคับหรือฝืนใจให้ผู้ต้องสงสัยให้การรับสารภาพ แต่ไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้เขาปฏิเสธ เพราะคำรับสารภาพที่ได้มาโดยปราศจากการบังคับนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น มิฉะนั้นแล้ว กระบวนการยุติธรรมก็จะไม่สามารถ

จัดการกับปริมาณคดีที่จะต้องไปสู่การพิจารณาในศาลได้ นอกจากนี้การรับสารภาพเป็นการแสดงออกของบุคคลที่สำนึกผิด จึงเป็นสิ่งที่สังคมควรจะส่งเสริมมิใช่ขยับขัง ในความเห็นของฝ่ายนี้ คำรับสารภาพ หากได้มาด้วยความสมัครใจแม้จะรับสารภาพโดยมิได้มีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือสิทธิที่จะมีทนายค้ำประกันจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ในศาล

1.4 การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษนั้นมีบัญญัติเป็นหลักไว้ใน “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2478 เป็นต้นมา โดยหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาบางเรื่องนั้น ถ้ามิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็สามารถนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมได้ ทั้งนี้ต้องเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการกำหนดกลไกที่จะให้องค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกัน (Check And Balance) ระหว่างองค์กรนอกเหนือจากการตรวจสอบ หรือควบคุมกันเองภายในองค์กร จากกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายครั้งก็แสดงให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนี้ได้มีการพัฒนาการในทางที่เป็นเสรีนิยม (Liberalism) มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติที่ให้มีการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนต่างๆ ได้กระทำโดยเปิดเผย ซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นประชาธิปไตย (Democracy) ของการดำเนินคดีอาญาของไทยด้วย

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบัน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ได้แก่ พนักงานสอบสวน ให้เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งพนักงานสอบสวนนั้นก็คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในเรื่องอำนาจในการสอบสวนนั้น ได้มีการโอนไปมาหลายครั้ง และในปัจจุบันเจ้าพนักงานตำรวจแต่ฝ่ายเดียวที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้นในการสอบสวนคดีอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนรู้ตัวว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะจากคำร้องทุกข์กล่าวโทษ หรือวิธีอื่นใดก็ตาม พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า อันหมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพียงใช้ยื่นผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวไม่ได้

พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย และเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการของกระบวนการสอบสวนเป็นไปโดยรวดเร็ว ถูกต้อง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และมีความพยายามผลักดันให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และการตรวจสอบอำนาจรัฐ จึงเป็นผลให้เกิดรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 หรือที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์หลายประการที่จะให้เกิดความโปร่งใส และเกิดการตรวจสอบได้ของการดำเนินคดีอาญา อันจะนำไปสู่หลักแห่งการเป็นนิติรัฐ (Legal State) ที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น จึงจะเห็นได้ว่าในการดำเนินคดีอาญาของไทยมิได้เน้นที่จะให้มีการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้แต่อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลและที่สำคัญ ยังมีการแยกองค์การของรัฐในการดำเนินคดีอาญาออกจากกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกัน อันเป็นลักษณะของการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา

ในการดำเนินคดีอาญานั้น มีความจำเป็นต้องถ่วงละเมิดเสรีภาพของบุคคลในบางเรื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอันจะนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ จึงมีบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาไว้ ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้หลักประกันสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากที่สุดฉบับหนึ่ง และผลของการที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนไว้นี้ทำให้รัฐสภามีหน้าที่ตรากฎหมายออกมาบังคับ ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญกำหนด สิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในบางบทบางมาตราตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงสมัย ด้วยบทกฎหมายจึงมีการพัฒนาขึ้นตลอด ทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้ แม้ในบางครั้ง จะพบจุดบกพร่องในบางบทบางมาตราหรือความไม่สัมพันธ์กัน ระหว่างกฎหมายกับการบังคับใช้ของเจ้าพนักงานบ้างก็ตาม

1.5 หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.5.1 การให้ความช่วยเหลือจากรัฐด้านทนายความ

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2539 ให้ยกเลิกความในมาตรา 173 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลสอบถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณา ให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด”

สาระสำคัญของบทบัญญัติใหม่ที่แตกต่างจากบทบัญญัติเดิมมี 4 ประการ ดังนี้

1.อัตราโทษจำคุกไม่จำกัดเหมือนเช่นบทบัญญัติเดิม ซึ่งจำกัดการให้ความช่วยเหลือเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

2.ในคดีที่จำเลยเป็นเด็ก ซึ่งศาลต้องตั้งทนายความให้ทุกคดี ได้เพิ่มอายุจากไม่เกิน 17 ปี เป็นไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล

3.ไม่ได้คำนึงถึงว่า จำเลยจะยากไร้ และต่อคู่คดี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป แต่ไม่ถึง 10 ปี เพราะในคดีที่มีโทษจำคุกทุกคดี ศาลต้องตั้งทนายความให้จำเลย ถ้าจำเลยไม่มีและต้องการ

4.กรณีตามข้อ 3 จำเลยไม่ต้องแถลงต่อศาลขอให้ตั้งทนายความให้ก่อนเริ่มพิจารณา แต่เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องถามจำเลยก่อนเริ่มพิจารณา

ในส่วนคดีที่มีอัตราโทษถึงขั้นประหารชีวิต ยังคงมีหลักการเหมือนเดิม คือศาลต้องตั้งทนายความให้ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ โดยไม่ต้องถามความต้องการของจำเลย

กล่าวได้ว่า บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่นี้ขยายความช่วยเหลือ ในด้านทนายความแก่จำเลยมากขึ้นกว่าเดิม เพราะครอบคลุมถึงคดีที่มีโทษจำคุกทุกคดี ส่วนกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นเด็กก็ได้ขยายอายุเป็น 18 ปี นอกจากนี้ ยังให้ความช่วยเหลือด้านทนายความโดยเสมอภาคแก่ทุกคนไม่ว่าผู้นั้นจะยากจนหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ.2538 มาตรา 32 หากแต่บทบัญญัติที่แก้ไขนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน

ซึ่งต่อมา บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้แก้ไขครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือในฐานะของผู้ต้องหาเอาไว้ด้วยคือ

1.ในคดีความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต ให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความ โดยไม่ต้องถามความต้องการของผู้ต้องหา

2.ในคดีความผิดต่างๆ ทุกคดี ก่อนที่จะเริ่มทำการสอบปากคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนสอบถามผู้ต้องหา ว่ามีทนายความหรือไม่ หากผู้ต้องหาไม่มีและต้องการทนายความ ให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ หากผู้ต้องหาไม่มีและไม่ต้องการทนายความ ให้ดำเนินการสอบสวนตามปกติ

3.ในคดีความผิดที่ผู้ต้องหาเป็นเด็ก อายุไม่เกิน 18 ปี ทุกคดีให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กนั้น

โดยทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าวข้างต้นนี้ ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้จัดหาทนายความให้ผู้ต้องหา

1.5.2 หลักประกันสิทธิที่จะมีผู้ช่วยในขณะถูกสอบสวน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 241 บัญญัติว่า “ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำของตนได้”

หลักการที่ให้ทนายความ หรือบุคคลภายนอกที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ นั่งฟังการสอบสวนเป็นหลักตรวจสอบการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ว่าการสอบสวนได้ปฏิบัติตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้หลักประกันในเรื่องการให้การโดยสมัครใจ และจะไม่ถูกบังคับ ถอดวงให้การ อีกทั้งต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ต้องหาทราบด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติแม้ว่าในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะไม่ห้ามการมีทนายความหรือบุคคลอื่นเข้าฟังการ

สอบสวน เพราะกฎหมายกำหนดแต่เพียงว่า การสอบสวนต้องกระทำโดยไม่ชักช้า และจะสอบสวนที่ใดและเวลาใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่ต้องอยู่ด้วย แต่ในทางปฏิบัติตำรวจมักจะไม่นิยมให้บุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเข้าฟังการสอบสวน เว้นแต่คดีที่ผู้ต้องหาเป็นทหารจะมีนายทหารพระธรรมนูญเข้าฟังการสอบสวนด้วย ดังนั้น การให้มีทนายความหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจนั่งฟังการสอบสวน จึงเป็นการเพิ่มหลักประกัน เพื่อให้พนักงานสอบสวนอนุญาตให้มีพยานในการสอบสวนว่า พนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งเท่ากับเป็นการประกันเจ้าพนักงานด้วยว่า คำให้การที่ได้มานั้น ได้มาโดยปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือให้คำมั่นสัญญา อย่างไรก็ตาม การที่ทนายความมานั่งฟังการสอบสวนผู้ต้องหา นี้ คงจะไม่มีสิทธิที่จะตอบคำถามแทนผู้ต้องหา เพราะมิใช่การเข้ามาเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีเช่นเดียวกับทนายความของจำเลย

หลักประกันสิทธิดังกล่าวมิใช่สิทธิใหม่ แต่สามารถใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมอนุญาตให้มีบุคคลเข้าฟังการสอบสวนผู้ต้องหาได้ แต่การที่จะต้องบัญญัติไว้ เนื่องจากในทางปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่ไม่อนุญาตให้ผู้อื่นเข้าฟังการสอบสวนผู้ต้องหา จึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติให้ชัดเจน ความจำเป็นที่ต้องบัญญัติไว้ เพราะจะทำให้ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้นั่นลดลง เพราะได้รับการตรวจสอบในชั้นแรกแล้วอันเป็นหลักประกันทั้งพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหา สามารถบังคับใช้ได้ทันที

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ให้บริการด้านทนายความแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง แม้ว่าในแต่ละมลรัฐ จะมีได้ใช้วิธีการเดียวกันทั่วประเทศ เพียงแต่ศาลสูงสุดของรัฐบาลกลางที่ให้สิทธิและประกันในสิทธิได้รับการบริการด้านทนายความในคดีอาญา ว่าเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประเทศ ส่วนในรายละเอียดทางวิธีการนั้นเปิดให้แต่ละมลรัฐใช้ดุลพินิจของตนเอง บางมลรัฐใช้ระบบสำนักงานทนายความจำเลยของรัฐ (Public Defended System) บางมลรัฐใช้ระบบทนายความศาลขอแรง ซึ่งศาลแต่งตั้งทนายความเอกชนให้ว่าความเฉพาะคดีเป็นคราวๆ ไป (Assigned Counsel System) และบางมลรัฐก็ใช้ระบบวิธีการผสมระหว่างสองระบบข้างต้น การใช้วิธีการต่างๆ กันของสหรัฐอเมริการันนั้นทำให้เกิดคุณค่าอันควรศึกษา ดังต่อไปนี้

1. พื้นฐานสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความนั้น ได้ รับประกันโดยบทบัญญัติแห่งบทเพิ่มเติมครั้งที่ 6 (The Sixth Amendment) แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่ง

บัญญัติว่า “ในคดีอาญาทุกคดีจำเลยมีสิทธิที่จะมีทนายความให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี” ในอดีตสิทธิที่จะมีทนายความต่อสู้คดีนั้น เป็นเพียงสิทธิของผู้มีกำลังทรัพย์จ้างทนายความเอกชน จนกระทั่งปี ค.ศ.1932 ศาลสูงสุดแห่งรัฐบาลกลางได้วินิจฉัยในคดี Powell V. Alabama ว่า รัฐธรรมนูญแห่งประเทศโดยบทเพิ่มเติมครั้งที่ 14 (The Fourteenth Amendment) ว่าด้วยหลัก Due Process กำหนดให้รัฐบาลแต่งตั้งทนายความว่าคดีแก่จำเลยในคดีอุกฉกรรจ์สืบปี ต่อมาศาลเดียวกันได้วินิจฉัยในคดี Betty V. Brandy ปฏิเสธไม่ยอมรับว่าบทเพิ่มเติมครั้งที่ 6 แห่งรัฐธรรมนูญ ประกันสิทธิของจำเลยในศาลแห่งมลรัฐ คงมีแต่จำเลยในศาลแห่งรัฐบาลกลาง (The Federal Court) เท่านั้น ที่ได้รับสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้วินิจฉัยอีกว่า ในคดีอาญาที่มีใช้คดีอุกฉกรรจ์ รัฐบาลไม่จำเป็นต้องตั้งทนายความแก่จำเลยที่ยากจน ยกเว้นแต่จะปรากฏพฤติการณ์พิเศษ

แม้ว่าในภายหลังได้มีข้อโต้แย้งพิจารณาสหิทธิต่างๆ ที่จำเลยได้รับทนายความ แก่ต่างในคดี กลับไปกลับมาก็ตาม ต่อมาในปี ค.ศ.1963 คดี Gideon V. Wainwright ได้วางหลักเกณฑ์ว่า “ในการต่อสู้คดีอาญานั้น จำเลยที่ยากจนเกินกว่าที่จะสามารถว่าจ้างทนายความจะไม่มีโอกาสได้รับความยุติธรรมเลย ถ้ารัฐบาลไม่จัดทนายความให้ และในเวลาต่อมา ศาลสูงสุดแห่ง รัฐบาลกลางก็ได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไว้ในคดี Douglas V. California ว่าตามหลัก Due Process มลรัฐไม่อาจจำกัดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับความยุติธรรม โดยจำกัดการหาทนายความว่าต่างคดี ให้แก่จำเลยที่ยากจนคดี Miranda ขยายสิทธินี้ไปถึงกระบวนการวิธีพิจารณาขึ้นภายหลัง จาก คำพิพากษาแล้ว ศาลสูงสุดแห่งรัฐบาลกลาง กล่าวว่ สิทธิของจำเลยตามบทเพิ่มเติมที่ 14 แห่งรัฐธรรมนูญ ได้ถูกละเมิดเมื่อมลรัฐ Lane V. Rown ปฏิเสธการจัดหาทนายความให้จำเลยในชั้น ที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่

ในกรณีที่จำเลยเป็นคนยากจน แต่เป็นจำเลยในคดีอุกฉกรรจ์มีคำพิพากษาในคดี Escofedo V. Indiana เป็นบรรทัดฐานว่า ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจไม่กล่าวเตือนจำเลยว่าคำให้การของ จำเลยใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี และยังไม่ให้จำเลยพบทนายความซึ่งร่อยุ่ ศาลสูงสุดได้ พิจารณากลับคำให้การของศาลมลรัฐ โดยให้เหตุผลว่าสิทธิตามบทเพิ่มเติมที่ 6 แห่งรัฐธรรมนูญ ของจำเลยได้ถูกละเมิดเมื่อจำเลยถูกปฏิเสธได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสหรัฐอเมริกาว่า จำเลยจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ ไม่ช้ากว่าเวลาที่จำเลยปรากฏชื่อในศาลครั้งแรก

2.ระบบให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดีแก่จำเลยในปัจจุบัน (Public Defender System)
มีอยู่ 2 ระบบดังต่อไปนี้

2.1 ระบบสำนักงานทนายจำเลยของรัฐ

เริ่มขึ้นโดยงบประมาณของรัฐบาลที่เมือง Los Angeles เมื่อ ค.ศ.1914 โดยรัฐบาลของเมืองนี้เป็นผู้จัดตั้งขึ้น

คำว่า “ทนายจำเลยของรัฐ” ก็คือ ทนายความและผู้ช่วยผู้ซึ่งว่าจ้างโดยมลรัฐ หรือท้องถิ่น(Country) และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางคดีอาญาในมลรัฐ Massashusetts และ Minesota ทนายจำเลยของรัฐบาลบางส่วนถูกว่าจ้างโดยมลรัฐบางส่วนโดยท้องถิ่นในมลรัฐ California ทนายจำเลยของรัฐทั้งหมดถูกว่าจ้างโดยท้องถิ่น Colorado ทนายจำเลยของรัฐทั้งหมดถูกว่าจ้างโดยมลรัฐ สำนักงานทนายความจำเลยบางแห่งเป็นสำนักงานทนายเอกชน ซึ่งทำสัญญากับท้องถิ่น รับว่าความให้แก่จำเลยที่ยากจน บางแห่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ และบางแห่ง เช่นในเรื่อง Minneapolis แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ แต่ทนายความก็สามารถรับว่าคดีเป็นส่วนตัวได้ ถ้าคดีนี้อยู่นอกเขตอำนาจศาลของเมือง

สมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการต่อสู้คดีแห่งชาติ (The National Legal And Defender Association) ได้กำหนดมาตรฐานสำนักงานทนายจำเลยของรัฐไว้ในปี ค.ศ.1965 และเนติบัณฑิตยสภาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ยืนยันมาตรฐานนี้ในปี ค.ศ.1966 มีใจความดังต่อไปนี้

“ในแต่ละเขตอำนาจศาลแห่งท้องถิ่น ควรจะมีระบบที่เหมาะสมที่จะจัดหาทนายความแก่จำเลยในคดีอาญา ที่ไม่สามารถว่าจ้างทนายความที่มีความสามารถ ทั้งนี้ระบบใดจะเหมาะสมขึ้นอยู่กับความต้องการและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น”

สำหรับการบริหารงานของสำนักงานทนายความจำเลยของรัฐ จากการสำรวจใน 70 เมือง เมื่อปี ค.ศ.1972 – 1973 ของ Paul Wice และ Mark Pilgrim พบว่า 81% ของหัวหน้าสำนักงานมาจากการเลือกตั้ง และ 4.3% มาจากการเลื่อนชั้นโดยระบบอาวุโส และระบบความดีความชอบ (จิรินิติ หะวานนท์, 2522:63)

ทนายส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านว่าความไม่น้อยกว่า 4 ปี โดยเฉลี่ยสำนักงานหนึ่งๆ มีทนายความเต็มเวลาประจำอยู่ประมาณ 21 คน ทนายทำงานนอกเวลาประมาณ 7 คน

การเข้าเป็นทนายความจำเลยของรัฐ ผู้สมัครจะต้องเป็นบัณฑิตทางกฎหมาย และผ่านการสอบเนติบัณฑิต ส่วนใหญ่คัดเลือกโดยวิธีการสอบสัมภาษณ์โดยหัวหน้าสำนักงาน โดยคณะกรรมการสอบคัดเลือก หรือโดยทนายความทั้งหมดที่ประจำอยู่ในสำนักงานทนายความจำเลยของรัฐ ได้รับแต่งตั้งโดยหัวหน้าสำนักงาน

โดยปกติสำนักงานทนายความจำเลยของรัฐ ไม่แข่งขันกับสำนักงานเอกชน แต่จะว่าความให้แก่จำเลยที่ไม่สามารถจ้างทนายความเอกชนเท่านั้น

2.2 ระบบทนายศาลขอแรง (Assigned Counsel System)

โดยทั่วไประบบทนายศาลขอแรง จะถูกใช้ควบคู่ไปกับระบบทนายจำเลยของรัฐ ทนายความเอกชนจะเข้ามาสู่คดีที่มีจำเลยยากจน เมื่ออัยการนำจำเลยมาฟ้องศาลแล้ว ยกเว้นแต่บางกรณีที่ทนายความเอกชนเข้ามาสู่คดีภายหลังการยื่นฟ้อง หรือในชั้นดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลไปแล้ว

ปกติศาลแขวงจะมีรายชื่อทนายความ ที่ลงทะเบียนขอว่าความในเขตอำนาจศาล ผู้พิพากษาแต่งตั้งทนายศาลขอแรงโดยระบบหมุนเวียนกัน แต่ในบางศาล ทนายเอกชนที่ต้องการว่าคดีที่จำเลยยากจนจะต้องยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ชื่อของตนปรากฏในบัญชีรายชื่อ แต่มีเพียงไม่กี่ศาลที่แต่งตั้งทนายศาลขอแรง จากทนายความเอกชนที่ปรากฏตัวในศาล และลงชื่อขอรับว่าคดีเป็นรายวันไป

แม้ว่าการแต่งตั้งทนายศาลขอแรง ศาลจะต้องให้ความเสมอภาคแก่ทนายความทุกคน แต่ผู้พิพากษามักมีอำนาจแต่งตั้งทนายความคนใดคนหนึ่งบ่อยกว่าคนอื่นๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมของจำเลย อย่างไรก็ตาม คดีฆ่าคนตายที่ร้ายแรง (First Degree Murder) ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นทนายศาลขอแรงจะต้องเป็นสมาชิกเนติบัณฑิตยสภามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 10 ปี

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นนี้ จึงได้มีการกำหนดสิทธิของผู้ต้องหาไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 จำนวนทั้งสิ้น 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

2. สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
3. สิทธิที่จะร้องขอให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความเพื่อเข้าร่วมฟังการสอบสวน ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีและต้องการทนายความ
4. สิทธิที่จะให้ทนายความ หรือบุคคลที่ไว้วางใจ เข้าร่วมฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
5. สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
6. สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

2.แนวคิด เรื่องการสอบสวน

2.1 ความหมายของการสอบสวน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายของคำว่า “การสอบสวน” ไว้ว่า ไล่เลียง หรือไต่ตรองเพื่อเอาความจริง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวน ได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11))

จากความหมายและนิยามตามกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสอบสวนเป็นการดำเนินการ หรือการกระทำโดยพนักงานสอบสวนหลังจากมีความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือเพื่อพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การดำเนินการหรือการกระทำของพนักงานสอบสวน คือ

1. การรวบรวมพยานหลักฐาน ได้แก่ การรวบรวมพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร
2. การดำเนินการทั้งหลายอื่น เช่น การจับกุม การควบคุม การปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

2.2 ความสำคัญของการสอบสวน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การดำเนินการคดีอาญาชั้นสอบสวน หรือการสอบสวนคดีอาญา เป็นส่วนที่ดำเนินการก่อนชั้นฟ้องร้องหรือฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน” (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสอบสวนเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีต่อศาล หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากไม่มีการสอบสวนมาก่อน พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลมิได้นั่นเอง

กรณีที่ว่า ไม่มีการสอบสวนมาก่อน ยังครอบคลุมถึงการสอบสวนโดยมิชอบด้วยกฎหมายอีกด้วย ได้แก่

1. ผู้สอบสวนไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย เช่น คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยย่อมมิใช่พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1305/2482)

2. พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติ ว่าด้วยเขตอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ถึง 21 กล่าวคือ แม้จะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) แต่ความผิดที่สอบสวนมิได้อยู่ในเขตอำนาจสอบสวน หรือเขตอำนาจสอบสวนมิได้อยู่ในท้องที่ที่สอบสวน ย่อมถือได้ว่า ไม่มีการสอบสวน

3. คดีความผิดต่อส่วนตัว หรือความผิดอันยอมความได้ ก่อนสอบสวนมิได้มีการร้องทุกข์ตามระเบียบ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง) ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติว่า “คดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ” กรณีนี้ถือว่าพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวน

4. ไม่แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 เป็นกรณีเนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติขึ้นโดยยึดถือหลัก

ฟังความทุกฝ่าย ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา จึงชอบที่จะได้รับทราบข้อหา เพื่อเขาจะได้แก้ข้อกล่าวหาอันเป็นสิทธิของเขา ที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และการแก้ไขข้อกล่าวหานี้จึงถือเป็นสาระสำคัญของการสอบสวน หากการสอบสวนกระทำไปโดยไม่มีการแจ้งข้อหา หรือข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาได้ทราบ ย่อมเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ อันเป็นผลให้อัยการไม่มีอำนาจฟ้อง

2.3 ความหมายของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ได้แก่ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดตามที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ดังนั้น พนักงานสอบสวน ก็คือ พนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อำนาจหน้าที่ดังกล่าว เป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะตัว จะมอบให้บุคคลอื่นทำการแทนไม่ได้ เว้นแต่การใดในการสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจของตน มีอำนาจส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวน ซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการได้ และการใดเป็นสิ่งที่เล็กน้อยในการสอบสวน มีอำนาจสั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำแทนได้ แต่ทั้งนี้เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นมิได้เจาะจงให้ทำด้วยตนเอง ยกตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพนั้นเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนจะมอบให้บุคคลอื่นทำการแทนไม่ได้ นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัวแล้ว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ

3. รูปแบบของกระบวนการยุติธรรม

3.1 รูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

การควบคุมปราบปรามอาชญากรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญา เพื่อที่จะรักษาไว้ให้ได้ซึ่งความสงบสุขของสังคม ต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา มีการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยมุ่งควบคุมระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตที่ถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม ถ้าหากกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ความไม่น่าพา ไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลให้พลเมืองที่เคารพต่อกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สิทธิของสุจริตชนจะถูกกรุกกล้า และผลประโยชน์จะถูกถ่วงละเมิด เกิดความไม่สงบเรียบร้อยต่อชีวิตและทรัพย์สินจนในที่สุดเขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้

กระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม และการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดและการพิพากษาผู้กระทำความผิดสูงโดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด การดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม จะต้องมีความรวดเร็ว และแน่นอน ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นต้นของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ควรจะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่ โดยความมุ่งหมายของรูปแบบนี้ก็คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวบรัด สม่่าเสมอไม่หยุดชะงัก มีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

จึงเห็นได้ว่า ทฤษฎีนี้มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ (Crime Control Model) โดยเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป คือ ต้องรอหลังจากที่มีการควบคุมอาชญากรรมได้จนเกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมจะถือว่า เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสังคมแล้ว ดังนั้น การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาตามทฤษฎีนี้ จึงมีลักษณะที่เป็นไปอย่างเร่งรีบ รวดเร็ว ตอบโต้กับปัญหาอาชญากรรมอย่างเฉียบขาด จับพลัน ไม่มี

การหยุดชะงักและเกิดอุปสรรคระหว่างการดำเนินการในขั้นตอนของกระบวนการ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจ การกั้นกรงอย่างกว้างขวางในขั้นปฏิบัติการ มุ่งในด้านประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายซึ่งอาจทำให้เกิดผลในเรื่องของการปลดปล่อย ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ โดยเร็ว และการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสามารถลงโทษความผิดที่กระทำได้

1.2 รูปแบบนิติธรรม (Due Process Model)

ถือเป็นทฤษฎี ที่พิจารณาในแง่ของการคุ้มครองสิทธิบางประการของประชาชน มากกว่าการพยายามป้องกันอาชญากรรม อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ โดยเน้นหนักในหลักกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ว่าคนจะผิดได้ต้องผ่านการตัดสินพิพากษาจากศาล การดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ ไม่มีอคติ และไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการคุ้มครอง ผู้กระทำความผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ซึ่งเป็นประเด็นหลักของรูปแบบนี้ คือ จะถือว่าใครกระทำความผิดหรือไม่ นั่น ต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อได้ว่า ความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดจึงยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าจะได้พิสูจน์ได้ว่า เขาเป็นผู้ที่กระทำความผิดนั้นมีความผิดจริง

ทฤษฎีนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม กล่าวคือ ในการดำเนินคดีความตามแนวความคิดนี้ จะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวก ทั้งนี้เพราะแนวความคิดนี้ ยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule Of Law) มากกว่าการควบคุมอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรม จะมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นของการค้นหาข้อเท็จจริงของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ เหตุเพราะวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นการดำเนินงานด้วยตนเอง ซึ่งอาจใช้วิธีล่อวงหรือใช้วิธีการสร้างพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ได้

ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงยึดถือวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรม พร้อมๆ กับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งถือเป็นภารกิจของศาลที่จะคอยทบทวนถึงวิธีการของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการที่ปฏิบัติสืบเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมา โดยบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่า ประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่า เขาได้กระทำเท่านั้น แต่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาพิพากษาจากผู้มีอำนาจซึ่งได้พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งในแง่คุ้มครองสิทธิบุคคล จึงจะถือว่า มีความผิด อันเป็นการยึดถือหลักการให้ศาลเป็นองค์กร

กลางทำหน้าที่ตรวจสอบวินิจฉัยข้อเท็จจริง ทฤษฎีนี้จึงไม่ยอมรับการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานตำรวจได้มาจากการกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และอาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาไปได้ (ประธาน วัฒนวานิชย์, 2520:150-151)

แนวความคิดทั้งสองทฤษฎีได้มีข้อดี และข้อบกพร่องที่แตกต่างกันไป (สุพิศ ปรานีตพลกรัง, 2527:36) ในส่วนของรูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) มีการกำหนดวิธีการดำเนินการที่รวดเร็วเด็ดขาด เน้นประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้มีการดำเนินการได้รวดเร็ว ทันต่อความพัฒนาการของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถตอบโต้ได้อย่างฉับพลัน แต่มีข้อบกพร่องตรงที่ว่า การดำเนินการอย่างรวดเร็วและเด็ดขาดนั้น จำเป็นอยู่ดีที่จะต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีอำนาจมาก มีการใช้ดุลยพินิจอย่างกว้างขวาง เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบหรือเป็นลักษณะ “แบบตามอำเภอใจ” (Arbitrary) จะมีลักษณะกลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง รูปแบบนี้จึงต้องแก้ไขที่การควบคุม (Control) อำนาจโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลบ้าง แนวความคิดนี้ยอมรับในความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ และถือว่าความผิดพลาดนั้นจะเป็นแนวทางให้เกิดการแก้ไขให้ดีขึ้น

รูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) มีข้อดีที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครองโดยได้รับการสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ การพิจารณาผ่านกระบวนการต่างๆ ซึ่งถือว่า ต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรมทุกชั้น ตั้งแต่ สืบสวน จับกุม สอบสวน จนถึงการพิจารณาคดี รูปแบบนี้มีข้อเสีย คือ หากให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไป ก็อาจทำให้ความสงบเรียบร้อยของสังคมได้รับผลกระทบจากการคุ้มครองสิทธินั้น ทำให้อาชญากรมีโอกาสหลุดพ้นการลงโทษ ผู้กระทำความผิดยิ่งอีกเหม เป็นอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม แม้จะมีการกล่าวว่าการปล่อยผู้กระทำความผิดสิบคนย่อมดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว ถือเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็ตาม ในทางทฤษฎีนี้เป็นการยอมรับให้มีการกระทำผิดที่ผิดพลาดได้ถึงสิบครั้ง เพื่อหาทางทำให้ถูกต้องเพียงหนึ่งครั้ง หากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมากเกินไปในสังคม อาจทำให้กระบวนการยุติธรรมของเราถึงจุดวิกฤตได้ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรุงแต่งระบบของเราให้มีประสิทธิภาพและความแม่นยำ ทันกับความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระทำความผิดของอาชญากร หลักการดำเนินการในทฤษฎีนี้จะต้องกระทำโดยมิให้เกิดข้อผิดพลาดได้และปราศจากอคติ ไม่มีการใช้อำนาจในทางที่มิชอบทำให้มีการปฏิบัติอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

จึงเห็นได้ว่ารูปแบบทั้งสองทฤษฎีดังกล่าวนี้ มีความแตกต่างก็เพราะวิธีปฏิบัติ (Procedure) หากแต่ในความเป็นจริง เราไม่สามารถนำทฤษฎีในทฤษฎีหนึ่งมาใช้แต่เพียงอย่างเดียวได้ เรายังต้องมีการผสมผสานกันของทั้งสองรูปแบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อกระบวนการทางอาญาที่เหมาะสมต่อไป กล่าวคือ ต้องไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจนไร้ขอบเขตอันเป็นผลให้ละเลยเรื่องการควบคุมอาชญากรรม ขณะเดียวกันก็ไม่มุ่งหมายการควบคุมอาชญากรรมจนละเลยต่อการเอาใจในส่วนสิทธิเสรีภาพในส่วนบุคคล โดยเราต้องกำหนดจุดแห่งความพอดีของรูปแบบทั้งสองให้เข้ากับกระบวนการทางอาญาสุดแล้วแต่จะโน้มเอียง เน้นหนักไปในรูปแบบใด หรือมีการวางโครงสร้างในลักษณะใด ซึ่งผลสุดท้ายวัตถุประสงค์ที่หวังกันก็คือ ความสงบเรียบร้อยของสังคม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองไม่ให้ถูกกระทบกระเทือน

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยในประเทศ

อมร ราชณรงค์ (2523 : ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบของการบริหารงานที่มีอิทธิพลต่อการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานระดับสถานี ในกองบัญชาการตำรวจนครบาล” สรุปผลการวิจัยว่า พนักงานสอบสวนจากการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในงานสอบสวนในระดับปานกลาง มีภาวะผู้นำแบบกลางๆ (ระหว่างอัตตานิยมและประชาธิปไตย แต่มีแนวโน้มไปในทางอัตตานิยมมากกว่า) ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานสอบสวนนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และประสิทธิผลในการสอบสวนก็อยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปทางสูง

สุวัฒน์ ชำรงศรีสกุล (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของสารวัตรสืบสวน สถานีตำรวจนครบาล พบว่า ข้าราชการตำรวจระดับสารวัตรสืบสวนสอบสวนในสถานีตำรวจนครบาล มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการส่วนรวม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยมีความพึงพอใจต่อปัจจัยด้านลักษณะงานอยู่ในระดับสูงมาก มีความพึงพอใจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานอยู่ในระดับสูง และมีความพึงพอใจต่อปัจจัยทางด้านเงินเดือนและสวัสดิการอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า อาชญากรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการในเชิงลบ คือ ผู้ที่มีอาชญากรรมมากจะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการน้อยกว่าผู้ที่มีอาชญากรรมน้อย

ธรรมศาสตร์ กิตติศักดิ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนะของพนักงานสอบสวน ต่อปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การสอบสวนคดีอาญาในสถานีตำรวจภูธรภาค 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่ง ความเครียดและความวิตกกังวล ปริมาณงาน การขาดการอบรมพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการสอบสวน เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ การจัดอัตรากำลังพนักงานสอบสวนที่ไม่เหมาะสม ลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่ยึดหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การขาดการประสานงานและความร่วมมือกับพนักงานอัยการ ศาล โรงพยาบาล และประชาชน

พิมพ์เพ็ญ พัทธโน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง “กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีการจับ” ได้ศึกษาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาจากรูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) เป็นรูปแบบนิติธรรม (Due Process Model) ทำให้หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่างๆ อีกทั้ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ขัดแย้งกับหลักการที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยได้เสนอแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ

กรกาญจน์ อรุณพลอด (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดทางกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้” โดยได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการ แนวความคิดและทฤษฎีความหมาย ขอบเขต และเจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงแนวทางในการบริหารงานยุติธรรมจากรูปแบบควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) เป็นรูปแบบนิติธรรม (Due Process Model) ทำให้หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในเรื่องการจับ การค้น การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว และการดำเนินการสอบสวน รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาองค์การกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเสนอแนวทางในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ของรัฐเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

Healy and Benedict (1941) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Criminal Youth and Borstal System” โดยศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศแรกที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มในระบบกักขังตามหลักทัณฑวิทยา โดยการจัดตั้งสถานฝึกอบรม “เอมิรา” (Emila Reformatory) ขึ้นในรัฐนิวยอร์ก ในปี ค.ศ.1876 เพื่อใช้เป็นสถานที่ควบคุมฝึกอบรม ผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม ที่มีอายุระหว่าง 16-30 ปี ซึ่งเป็นการกระทำผิดครั้งแรก ไม่ได้กำหนดโทษไว้แน่นอนตายตัว แต่จำกัดอัตราโทษขั้นสูงไว้ไม่เกิน 4 ปี และใช้ระบบการให้คะแนนความประพฤติ ความขยันหมั่นเพียร และผลการศึกษาอบรมเป็นแนวทางในการพิจารณาปลดปล่อยการฝึกอบรมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มตามระบบนี้ได้รับผลดีในระยะแรก โดยช่วยเหลือผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มให้ได้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้เป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาการหย่อนวินัย และการไร้สมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ผู้บริหาร ทำให้ระบบการฝึกอบรมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มไม่ประสบความสำเร็จ ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปลดปล่อยได้กระทำความผิดซ้ำถึงร้อยละ 80

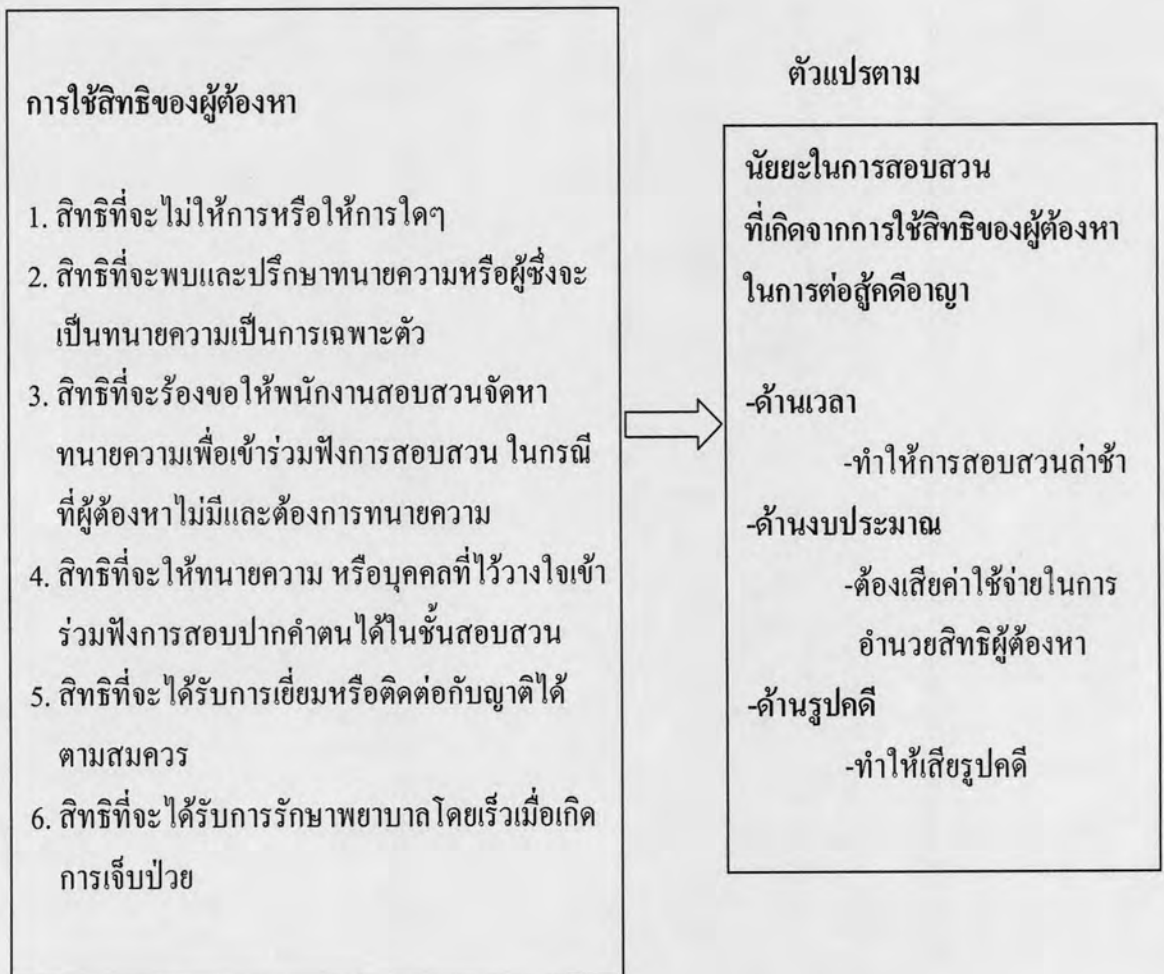
Brown & Coulter (1993) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวัดในเชิงอัตวิสัยและวัดวัตถุวิสัยต่อการอ่านวลีสิทธิผู้ต้องหาของตำรวจ ที่เมือง ทัสคาลูส รัฐอลาบามา ซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกพึงพอใจในสิทธิของผู้ต้องหา ต่อการให้บริการของตำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของตำรวจมีนัยสำคัญ 3 ปัจจัยคือ

1. การใช้เวลาของตำรวจในการอ่านวลีสิทธิของผู้ต้องหา
2. การปฏิบัติตัวของตำรวจต่อผู้ต้องหา
3. ความรู้สึกในการที่จะได้รับความเป็นธรรมทางคดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้ ได้ศึกษาถึง นัยยะในการสอบสวนที่เกิดจากการใช้สิทธิของผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีอาญา : ศึกษากรณีพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยได้ศึกษาพนักงานสอบสวน โดยการตอบแบบสอบถาม และโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ตัวแปรอิสระ

สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ ดังนี้

- สมมติฐานที่ 1 การใช้สิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การใดๆ ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน
- สมมติฐานที่ 2 การใช้สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ เป็นการเฉพาะตัว ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน
- สมมติฐานที่ 3 การใช้สิทธิที่จะร้องขอให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ เมื่อผู้ต้องหาหรือขอ ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน
- สมมติฐานที่ 4 การใช้สิทธิที่จะให้ทนายความ หรือบุคคลที่ไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวน ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน
- สมมติฐานที่ 5 การใช้สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อญาติตามสมควร ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน
- สมมติฐานที่ 6 การใช้สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเจ็บป่วย ทำให้เกิดนัยยะในการสอบสวน

อธิบายสมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานดังกล่าวทั้ง 6 ข้อ นั้น ได้นำถูกนำมาจาก รูปแบบกระบวนการยุติธรรมแบบนิติธรรม (Due Process Model) โดยได้นำหลักสิทธิของผู้ต้องหา ตั้งแต่ หลัก Miranda Rule ที่ให้ความช่วยเหลือจากรัฐด้านทนายความ และหลักประกันสิทธิที่จะมีผู้อยู่ด้วยขณะถูกสอบสวน จนกระทั่ง ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.สิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การใดๆ ก็ได้

ตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา Miranda Rule ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้การอันเป็นปฏิปักษ์กับตนเองเมื่อมาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนนั้น จะต้องถูกสอบปากคำให้การ โดยจะให้ผู้ต้องหาเล่าเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมแห่งคดีทั้งหมด จากนั้นพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ

2.สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ เป็นการเฉพาะตัว

จากหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา ตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา Miranda Rule นั้น ผู้ต้องหาสามารถพบและปรึกษาทนายความ สองต่อสองได้ โดยสามารถ

สอบถามทนายต่างๆ เกี่ยวกับข้อกฎหมาย แนวทางการต่อสู้คดี หรือแม้แต่จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ

3.สิทธิที่จะร้องขอให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้เมื่อผู้ต้องหาร้องขอ

ตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา Miranda Rule นั้น เมื่อผู้ต้องหานั้น ไม่มีทนายความ และต้องการทนายความ จะต้องเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องเป็นผู้จัดหาทนายความให้ผู้ต้องหา ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ก็ตาม

4.สิทธิที่จะให้ทนายความ หรือบุคคลที่ไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวน

หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ผู้ต้องหาสามารถให้ทนายความ หรือบุคคลที่ไว้วางใจ เช่น ญาติ หรือ เพื่อน เข้าร่วมในขณะที่ยังพนักงานสอบสวนถามปากคำให้การผู้ต้องหาได้

5.สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อญาติตามสมควร

ตามหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะต้องไม่พยายามกระทำการใดๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหานั้น ดังนั้นผู้ต้องหาเมื่อถูกจับตัวมาที่ สถานีตำรวจนั้น จะต้องถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจเป็นเวลาไม่เกิน 48 ชั่วโมง ซึ่งระหว่างนี้ ผู้ต้องหาสามารถได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อญาติได้

6.สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเจ็บป่วย

หลักสิทธิมนุษยชน จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเช่นมนุษย์ผู้บริสุทธิ์ เมื่อผู้ต้องหาอยู่ระหว่างถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจนั้น เมื่อผู้ต้องหาเจ็บป่วย เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องให้ผู้ต้องหาได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็ว

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ทั่วไป

1.นัยยะ หมายถึง สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการสอบสวนนั้น เช่น มีขั้นตอนเพิ่มมากขึ้น มีภาระต่างๆ มากขึ้น หรือมีความลำบากที่จะทำให้การสอบสวนนั้นสัมฤทธิ์ผล เช่น ทำให้การสอบสวนล่าช้า ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องหา หรือ ทำให้เสียรูปคดี เป็นต้น

2.การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งคำให้การของผู้กล่าวหา คำให้การของผู้ต้องหา คำให้การพยาน วัตถุพยาน หรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในคดี

นำมาวิเคราะห์พิจารณาว่าผู้ต้องหาที่กระทำความผิดจริงหรือไม่ หรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

3.การใช้สิทธิของผู้ต้องหา หมายถึง สิทธิของผู้ต้องหาที่มีและได้ใช้ตามกฎหมาย โดยมีการกำหนดและรับรองโดยผลของกฎหมาย ซึ่งผู้เกี่ยวข้องจะต้องยอมรับและพึงปฏิบัติตามในสิทธินั้นอย่างเคร่งครัด ซึ่งครอบคลุมสิทธิทั้ง 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ต้องหานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้
2. สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
3. สิทธิที่จะร้องขอให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความเพื่อเข้าร่วมฟังการสอบสวน ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีและต้องการทนายความ
4. สิทธิที่จะให้ทนายความ หรือบุคคลที่ไว้วางใจ เข้าร่วมฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
5. สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
6. สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

4.ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล และมีสิทธิที่จะใช้สิทธิของผู้ต้องหาได้ทั้ง 6 ข้อ

5.การต่อสู้คดีอาญา หมายถึง การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ที่ถูกกล่าวหาในเรื่องนั้นๆ ให้พ้นข้อกล่าวหา

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1.การให้การ หมายถึง การที่ผู้ต้องหานั้นจะบอกเล่าเหตุการณ์ต่างๆ หรือพฤติกรรมแห่งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในคดี ต่อหน้าพนักงานสอบสวน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมคำบอกเล่าต่างๆ มาเรียบเรียงเป็นคำให้การของผู้ต้องหา เพื่อนำไปใช้ในการประกอบสำนวนการสอบสวน พิจารณาสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา

2.ทนายความ หมายถึง ผู้ที่จดทะเบียนและรับใบอนุญาตจดทะเบียนว่าความจากสภาทนายความแห่งประเทศไทย และเป็นทนายความของผู้ต้องหาเมื่อได้รับการร้องขอ

3.พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ เป็นการเฉพาะตัว หมายถึง การพบ ปรึกษา หรือซักถามต่างๆ เกี่ยวกับข้อกฎหมาย แนะนำแนวทางการต่อสู้เพื่อให้ได้เปรียบในทางคดี หรือแม้แต่จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ กับทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความให้ผู้ต้องหา โดยส่วนตัวสองต่อสอง

4.การจัดหาทุนความ หมายถึง เมื่อผู้ต้องหาไม่มีทุนความ และประสงค์ที่จะมีทุนความเพื่อเข้าร่วมฟังการสอบสวน ให้เป็นภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้ที่จะต้องสอบปากคำให้การผู้ต้องหานั้นๆ เป็นผู้จัดหาทุนความให้ โดยไม่ล่าช้า

7.บุคคลที่ไว้วางใจ หมายถึง บุคคลใดๆ ก็ตาม ที่ผู้ต้องหาไว้วางใจ หรือประสงค์ที่จะให้เข้าร่วมฟังการสอบสวน

8.การเข้าร่วมฟังการสอบสวน หมายถึง การเข้าฟังและอยู่ด้วยกับผู้ต้องหา ขณะที่พนักงานสอบสวนกำลังทำการสอบสวนของผู้ต้องหา ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมฟังการสอบสวนอาจให้คำปรึกษาในทางคดี หรือข้อต่อสู้เพื่อที่จะให้ได้เปรียบในทางคดี หรือแม้แต่การให้คำปรึกษาในทางคดีแก่ผู้ต้องหา ที่จะให้การต่อหน้าพนักงานสอบสวน

9.การเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับญาติ หมายถึง การที่เมื่อผู้ต้องหาถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวอยู่ในห้องขังนั้น ผู้ต้องหาสามารถได้รับการเยี่ยมเยียนจากญาติได้ตามเวลา และระเบียบที่ทางราชการกำหนด

10.การรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเจ็บป่วย หมายถึง ในขณะที่ผู้ต้องหาถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวอยู่นั้น หากเกิดกรณีที่ผู้ต้องหาเจ็บป่วยนั้น ผู้ต้องหาสามารถมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็ว โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเป็นผู้ดูแลเบื้องต้น

11.พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตร ตำแหน่ง สบ1 สบ2 และ สบ3 ประจำสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหาในความผิดทางอาญา